

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра _____ Фінансів _____
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
Кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси
(назва магістерської програми)
на тему: **«Оподаткування прибутку банку»**
(назва теми)

Виконавець:

студент ЦЗВФН факультету
Баландіна Олександра Григорівна
(прізвище, ім'я, по батькові)
_____ /підпис/

Науковий керівник:

Д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Волохова Ірина Семенівна
(прізвище, ім'я, по батькові)
_____ /підпис/

Актуальність теми. Прибуток банку є одним з основних показників, що свідчить про ефективність його діяльності. Прибуток банку є основою для подальшого існування банку, так як він є одним із індикаторів ефективного управління його ресурсами. Тому державі важливо сконцентрувати свою увагу на банківській системі, оскільки важливою передумовою для досягнення державою зазначених цілей є стабільність даної системи. Більшість вітчизняних науковців у своїх роботах досліджують питання формування прибутку банківських установ, а саме : С.Г. Арбузов, О.М. Сидоренко, В.О. Іванова, В.М. Кочетков, О.В. Омельченко, А.С. Калініна. Проблемні питання та механізм оподаткування банківських установ у своїх роботах розглядали: О.Ю. Жам, О.П. Зоря, Л.А. Ключко, О.О. Легостаєва, А.І. Шопіна, Я.Д. Малкіна, К.В. Перова, Н.В. Петровська, О.І. Петрик, В.А. Зорянський, Г.М. Чепелюк.

Відповідно до вимог Податкового Кодексу України [47](далі – ПКУ), банки зобов'язані самостійно обчислювати та сплачувати до бюджетів податки та збори. Для податкової сфери банки відіграють дві ролі , оскільки вони з одного боку є платником податків, а з іншого виступають податковим агентом. Податок на прибуток банку є такий податок, що сплачується з прибутку , який банківська установа одержує від усіх видів діяльності як на території України, так і за її межами. Оподаткування банків здійснюється на загальних принципах. Відповідно до статті 133 ПКУ банки є платниками на рівні з іншими підприємствам за загальною ставкою 18%. Податок на прибуток займає особливе місце в податковому регулюванні банківської діяльності. Його обсяги є найбільшими у системі податкових платежів, а також можна сказати, що є податком, який є другим за значимістю податком, що формує бюджет. В Україні можна констатувати, що прибуток банків у структурі доходів з 2016 по 2020 рік завжди не перевищував 1 % від загальних податкових надходжень, це може свідчити тільки про те, що низький податковий тягар для банківських установ.

Метою дипломного дослідження є розробка рекомендації та шляхів оптимізації щодо створення ефективного механізму оподаткування банківської установи.

Виходячи з мети, в даній кваліфікаційній роботі були поставлені наступні **завдання**:

- Розкрити основні поняття формування прибутку банків.
- Розглянути основні принципи та сутність податкового механізму для банків.
- Здійснити огляд наукових публікацій з проблем оподаткування прибутку банків.
- Розроблення економічно-математичної моделі.
- Провести аналіз на сьогоднішній день оподаткування вітчизняних банків.
- Проаналізувати зарубіжний досвід функціонування механізму оподаткування.
- Запропонувати рекомендації, щодо напрямів покращення системи заходів з оподаткування банківських установ в Україні.

Об'єктом дипломної роботи є дослідження механізму оподаткування прибутку банків в Україні.

Предметом кваліфікаційної роботи є сучасний стан системи оподаткування банків в Україні.

Методи дослідження. Для вирішення сформульованих завдань в магістерській роботі були використані такі наукові методи пізнання, а саме: пошуково-аналітичний для аналізу літератури, метод порівняння, метод економічно-математичного моделювання, розрахунок, аналіз, узагальнення та пізнання. В роботі для наочності аналітичного матеріалу було використано графічний і табличний методи.

Інформаційною базою дослідження виступили Закон України, Постанова Національного банку України, Податковий Кодекс України, статистичні дані Державного комітету статистики України, звіти Міністерства України та Державної податкової служби України, наукові праці вітчизняних учених із питань формування прибутку та оподаткування банків в Україні, збірники, інтернет-ресурси.

Структура й обсяг дипломної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 91 сторінка друкованого тексту, містить 22 таблиці, 22 рисинки та додатків. Список використаних джерел нараховує та займає

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти оподаткування прибутку банку**» розглянуто сутність та джерела формування прибутку банку, історичні етапи у становленні оподаткування прибутку комерційних банків, а також детально проаналізовані особливості та причини зменшення обсягів сплаченого податку на прибуток банківськими установами.

У другому розділі «**Дослідження порядку оподаткування прибутку банку у сучасних умовах функціонування банківської системи України**» проаналізовано основні показники діяльності банків за 5 років, розглянуто динаміку питомої ваги надходжень податку на прибуток у податкових надходженнях до Зведеного бюджету України, проаналізовано кореляційно-регресійну залежність між показниками «Надходження податку на прибуток до зведеного бюджету» та показниками «Загальна кількість банків» та «Сукупні доходи банків».

У третьому розділі «**Напрямки удосконалення оподаткування прибутку банку України**» запропоновано заходи щодо оптимізації оподаткування прибутку банківських установ.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Аналіз визначень поняття «прибуток банку» свідчить про те, що автори вказують на його значимість для діяльності банківської установи (В.М. Кочетков, О.В. Омельченко), а також для оцінки ефективності діяльності банку (Сидоренко О. М.). Науковці однозначно зазначають, що прибуток банку це перевищення його доходів над витратами. Важливо зазначити, що різні автори по різному визначають чинники формування прибутку. Підсумовуючи вищенаведені трактування сформульовано власне визначення: прибуток банку – це кінцевий фінансовий результат, що визначається як різниця між сукупними доходами і сукупними витратами банку, та формується в результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій, інших видів діяльності банку і головний є головним фактором для оцінки ефективності діяльності банків.

2. Прибуток банку формується за рахунок різних джерел та використовується на потреби установи, сплату податків та формування резервних фондів

3. Отже, джерелом формування прибутку банку є доходи, що отримані в результаті операційної та інвестиційної діяльності. Доходи включають відсотки за надані кредити; відсотки, сплачені банками-кореспондентами; плату за розрахункове та касове обслуговування клієнтів; позитивну курсову різницю від операцій в іноземній валюті; доходи від операцій з цінними паперами; доходи від факторингових, лізингових, трастових операцій, інформаційних, консультативних послуг; відшкодування клієнтами поштових витрат; доходи від участі в діяльності інших організацій та ін. Чистий прибуток, що відображає фінансовий результат комерційної діяльності банку, в основному формується під впливом таких факторів: зміна розміру власного капіталу; зміна рентабельності доходу; зміна рівня ефективності використання активів; зміна рівня мультиплікатора капіталу.

4. Історія оподаткування прибутку комерційних банків України тісно пов'язана з історією податкової системи України та податку на прибуток підприємств. Однією з особливостей оподаткування прибутку комерційних банків України є постійне скорочення

обсягу сплати податку на прибуток навіть тими банками, які стабільно є прибутковими. Головною проблемою оподаткування прибутку комерційних банків є зниження бази оподаткування, тобто самого прибутку банку. Отже, розвиток оподаткування прибутку комерційних банків України розпочався з отримання Україною незалежності і продовжується досі. Основними проблемами оподаткування прибутку комерційних банків, за думкою науковців, є зниження бази оподаткування, значне податкове навантаження банків та постійні зміни у податковому законодавстві. Основним шляхом вдосконалення системи оподаткування прибутку банків є розробка окремого нормативного документу, який би регламентував оподаткування саме діяльність комерційних банків.

5. Встановлено, що значна кількість банків Україна постійно намагається мінімізувати свої прибутки для ухилення від сплати податку на прибуток. Так основними шляхами ухилення від сплати податку на прибуток є : виплата пов'язаним з банками страховим компаніям значних страхових премій; необґрунтоване зростання резервів за кредитними операціями; приховування доходів; необґрунтоване завищення витрат, особливо адміністративних; придбання цінних паперів у «інвестиційних цілях». На нашу думку, основним шляхом подолання проблеми ухилення банками від оподаткування є розробка окремого банківського кодексу або іншого нормативного документа, який би чітко визначав порядок оподаткування саме банківського сектору, так як здійснювати оподаткування банківських установ та промислових підприємств за однаковою методикою є, які мінімум, недоречним.

6. Аналіз податкового навантаження комерційних банків в Україні показав, що у 2020 році податкові надходження до Зведеного бюджету України склали 1136687,2 млн. грн. При цьому податкові надходження з податку на прибуток підприємств склали у цьому ж році лише 118471,8 млн. грн. За період з 2016 року по 2020 рік питома вага надходження податку на прибуток у податкових надходженнях до Зведеного бюджету України зросла на 1,17% та складала у 2020 році 10,42%. У 2016 році податок на прибуток банків взагалі був від'ємною величиною. За період з 2017 року по 2020 рік питома вага податку на прибуток банків у загальній сумі надходження податку на прибуток до Зведеного бюджету України скоротилася на 1,8%. Таким чином можна констатувати, що за останні роки в Україні банки не є основними платниками податку на прибуток, хоча внаслідок проведення банківської реформи кількість неплатоспроможних банків суттєво скоротилася. У період з 2018 року по 2020 рік податкове навантаження з податку на прибуток банків скоротилося на 9,71% та становило у 2020 році лише 8,75%. Також слід відмітити, що найбільший середній розмір податку на прибуток у розрахунку на 1 банк спостерігався у 2018 році і складав 65,68 млн. грн. Найбільші державні банки України, якими є АТ КБ «Приватбанк» і АТ «Ощадбанк» практично не сплачують податок на прибуток, а навпаки отримують значні суми бюджетного відшкодування.

7. Оцінка динаміки фінансових результатів діяльності АТ «УКРСИББАНК» та витрат банку з податку на прибуток показала, що за останні 5 років АТ «УКРСИББАНК», як і інші банки України поступово змінює вектор отримання основних доходів з процентних на комісійні. Найбільшу питому вагу складі процентних доходів у 2020 році займали процентні доходи за кредитами, наданими юридичним особам, а саме 38,76%. Зроблено висновок, що АТ «УКРСИББАНК» зміщує акцент отримання процентних доходів з кредитних операцій на інвестиційні, що є позитивною тенденцією у діяльності банку. У структурі витрат АТ «УКРСИББАНК» найбільшу питому вагу у 2020 році займали витрати, пов'язані з персоналом – 40,78%. Необхідно відмітити, що діяльність АТ «УКРСИББАНК» на протязі періоду з 2017 року по 2020 рік була прибутковою. Збиток же банк отримав лише у 2016 році. У 2020 році поточний податок на прибуток АТ «УКРСИББАНК» склав 295886 тис. грн., а відстрочений податок на прибуток (податковий актив) – 14924 тис. грн. АТ «УКРСИББАНК» розраховує податок на прибуток за ставкою 18%, які і усі інші великі підприємства України. За період з 2017 року по 2020 рік податкове навантаження з податку на прибуток АТ «УКРСИББАНК» скоротилося на 0,97% та складало у 2020 році 17,64%. При

цьому слід відмітити, що максимальне податкове навантаження з податку на прибуток спостерігалось у 2017 році і складало 18,61%, а мінімальне у 2019 році – 10,12%.

8. Зарубіжний досвід оподаткування прибутку банку показав, що ставка податку на прибуток комерційних банків в Україні найнижча ніж у світі. При цьому, країні Північної Америки протягом останніх років постійно знижують ставки корпоративного податку на прибуток. Одночасно слід відмітити, наявність у США та Канаді, не тільки федерального, але і місцевого податку на прибуток. Таким чином, для України доцільно було б використання світового досвіду оподаткування прибутку комерційних банків, у частині: обмеження витрат банків для визначення оподаткованого прибутку; диференціація ставок оподаткування для різних видів діяльності банків; застосування пільгових ставок для операцій банків з держаними цінними паперами; застосування знижених ставок для оподаткування коштів банків, які інвестуються в створення нових інноваційних великих підприємств.

9. Визначено шляхи оптимізації оподаткування прибутку банку: доцільним буде при створенні нового українського банку, без іноземного капіталу надавати пільги щодо оподаткування; у Банківському кодексі України повинен бути закріплено порядок стимулювання розподілу прибутку, так якщо, 70% чистого прибутку банку повністю розподіляється на потреби самого банку (на збільшення статутного капіталу, створення резервного фонду та інше), то банк може отримати на наступний рік пільгові ставки щодо оподаткування, наприклад можна знизити усі базові ставки для такого банку на 3%. основним шляхом оптимізації оподаткування прибутку банку є розробка та впровадження Банківського кодексу України, який буде єдиним документом для регулювання діяльності комерційних банків і для оподаткування банківської діяльності. Доцільним буде впровадити у Банківському кодексі України диференційовані ставки оподаткування для різних видів банківської діяльності. Хоча при цьому значно ускладнюється методика розрахунку податку на прибуток, але одночасно стимулюється вкладання банківських коштів у реальні сектори економіки та у придбання державних цінних паперів, як це здійснюється у США. Крім того, рекомендовано застосовувати пільговий режим оподаткування для нових українських банків, а також надавати пільги для банків, які більшість чистого прибутку розподіляють у наступному за звітним році.

Виявлено проблеми в оподаткуванні прибутку банку УКРСИББАНКУ. Основною проблемою у оподаткуванні прибутку АТ «УКРСИББАНК» є недосконалість та постійні зміни податкового законодавства в Україні. Саме із-за особливостей податкового законодавства, сума теоретичного податку на прибуток постійно, а іноді і дуже значно, відрізняється від фактичних витрат з податку на прибуток. Крім того, різниця у поглядах на трактування податкового законодавства між банком та податковими органами призводить до тривалих судових тяжб, які поки ще не закінчилися і не вирішилися на користь банку, хоча керівництво АТ «УКРСИББАНК» дивиться на перспективу виграшу судової справи з оптимізмом, можливо навіть із невиправданим. Саме тому, на нашу думку вкрай необхідно розробити Банківський кодекс України, у якому будуть чітко та точно прописані усі тонкощі оподаткування банківської діяльності, для того щоб уникнути розходження у поглядах на оподаткування банківських установ та податкових контролюючих органів.

АНОТАЦІЯ

Баландіна О.Г., «Оподаткування прибутку банку»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою професійного спрямування «Державні та муніципальні фінанси»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2021 рік

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності та структури та джерела формування прибутку, історія та особливості оподаткування прибутку комерційних банківських установ.

Проаналізовано основні показники діяльності банків, динаміку доходів і витрат банків України, динаміку питомої ваги на прибуток банків у загальній сумі надходжень податку на прибуток до Зведеного бюджету, а також проаналізовано кореляційно-регресійну модель.

Запропоновано шляхи вдосконалення оподаткування прибутку, запропоновано рекомендації щодо схеми формування податку на прибуток банку від усіх видів діяльності.

Ключові слова: банк, прибуток, оподаткування, податок на прибуток.

ANNOTATION

Balandina O., «Taxation of bank profits»

thesis for Master degree in specialty «072 Finances banking and insurance» under the program «Public and municipal finances»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2021

The work deals with the theoretical aspects essence and structure and sources of profit formation, history and features of profit taxation of commercial banking institutions.

The main indicators of banks 'activity, the dynamics of income and expenses of Ukrainian banks, the dynamics of the share of banks' profits in the total amount of income tax revenues to the Consolidated Budget, as well as the correlation-regression model are analyzed.

Ways to improve income taxation are proposed, recommendations on the scheme of formation of the bank's income tax on all types of activities are offered.

Keywords: bank, profit, taxation, income tax.